

Юринець Я. І.

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНО-ФІЛОСОФСЬКИХ ДИСКУСІЙ 1920-Х РОКІВ: ВОЛОДИМИР ЮРИНЕЦЬ CONTRA МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

У статті відтворено основні моменти перебігу «літературної дискусії» 1920-х років, яка стала джерелом усіх дискусійних процесів у загальному українському гуманітарному дискурсі тієї доби.

Період 1920-х рр. в українській історії залишається одним із найбільш проблемних. Це обумовлено тогочасною складною політичною ситуацією, невизначеністю та примарністю теоретичних основ, на яких мав би базуватись подальший суспільний розвиток України, що і спричинило його багатовекторність та надзвичайну різноплановість спрямувань. Разом із тим, незважаючи на зростання зацікавленості сучасних дослідників, 1920-ті рр. і досі найменш досліджені. Лише небагатьом науковцям вдається належним чином проаналізувати тодішню суспільну ситуацію, зрозуміти та пояснити її, не зриваючись при цьому на «прокурорський» тон, або, навпаки, не надто «підсолоджуючи пігулку» правдивих фактів.

Суттєвою особливістю того часу була певна «зрошеність» будь-яких інтелектуальних пошуків у межах єдиного проблемного поля. Єдність усієї культурної сфери (філософії, історії, літератури, мистецтва) становить одну з визначальних рис тієї доби. Ми намагатимемось розглянути явище «літературної дискусії» в сенсі широкомасштабної полеміки (у яку, власне, вона і переросла), що відіграла помітну роль у тогочасному культурному і філософському процесі. Тому, нехай вибачать літературознавці, ми не вдаватимемось у подробиці спеціалізованих літературних нюансів.

Дискусія, що на кілька років заповонила літературно-мистецьке життя, викликала цілу зливу взаємозаперечних думок і поглядів, шалені емоції, боротьбу угруповань, запеклу міжособистісну суперечку.

Літературно-мистецьке життя на початку 1925 р. перебувало у стані розквіту та бурхливого зростання. В українській літературі з'являлися нові імена та періодичні видання, жвавішала видавнича діяльність, утворювалися літературні об'єднання. Такого розмаїття художніх уподобань і позицій, плюралізму поглядів та концеп-

цій українська гуманітаристика не знала ніколи. Але саме це інтенсивне зростання й містило у собі суперечності: за рахунок кількості немовби намагалися змінити якість української літератури. «Наша криза літературна не в тому, що у нас мало письменників, а в тому, що їх багато», – цілком слушно зауважував з цього приводу Максим Рильський [1, 79]. Спочатку ніяк не вдавалось дійти консенсусу щодо того, якою повинна бути ця «нова якість», а згодом, після масштабних репресій, застосованих до українських письменників, зникли і «кількісні показники».

Уже з кінця 1925 р. радянська влада взяла під жорсткий контроль національні рухи, здійснюючи його під гаслом «коренізації», або «українізації». Прагнучи «тримати руку на пульсі» процесу, тогочасні ідеологи знайшли зручний спосіб встановлення меж для його розгортання і чудовою можливістю для нагляду за його учасниками.

Особливу роль було відведено розробці української національної ідеї – при Українському інституті марксизму (м. Харків) створили кафедру національного питання (1926), яку очолив Микола Скрипник¹. Причина такої уваги радянських керманців до означеної проблеми, на наш погляд, досить банальна – здобути довіру активної частини української інтелігенції, а потім дискредитувати її в очах усього суспільства. Навіть саме створення вже згаданої кафедри та її закриття у 1933 р. увиразнювало зміст задуму – використати заради досягнення кінцевої мети. Це potwierджує, зокрема, вердикт Президії Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських інститутів, винесений того року: «...кафедра нацпитання була в значній мірі місцем формування націоналістичних кадрів для Скрипника і для української контрреволюції» [2, 48]. Принагідно було викрито і низку «помилочок» у навчальному процесі: «раптом» з'ясувалося, що «на першому курсі проходили австрійські школи в нацпитанні (керівник семінару

¹ М. О. Скрипник (1872–1933) – один із провідних більшовицьких партійних і державних діячів України, член Політбюро ЦК КП(б)У. В 1921–1922 рр. – комісар внутрішніх справ, у 1922–1927 рр. – народний комісар юстиції. З 1927 р. керував роботою Народного комісаріату освіти, якому підпорядковувалися навчальні, наукові заклади і майже всі культурні установи. Фанатична віра в комуністичні ідеали у поєднанні з відданістю ідеям українства спричинили особисту трагедію М. Скрипника, звинуваченого 1933 р. у створенні групи «націонал-ухильників». Розуміючи безвихідь, у яку потрапив, скінчив життя самогубством.

В. Юринець), на другому – теорії II Інтернаціоналу (керівник семінару А. Річицький) і тільки на третьому курсі починали вивчати лєнінізм» [2, 49]. Цих аргументів виявилось цілком достатньо для того, щоб закрити кафедру «нацпитання» та оголосити догану всім її колишнім співробітникам. Але ж протягом попередніх років її роботу визнавали за потрібну і мало не зразкову. Така модель більшовицької тактики, що передбачала створення ситуації, а потім її використання, цілком виразно проєктується, як побачимо далі, і на перебіг «літературної дискусії».

Хронологічно згадана дискусія бере початок із кінця квітня 1925 р. – з публікації статті Григорія Яковенка¹ «Про критику й критиків в літературі» [3] та статті-відповіді Миколи Хвильового «Про “сагану в бочці”, або графоманів, спекулянтів та інших “просвітян”» [4]. Проте ще раніше, в березні цього ж року, політик і літератор, керівник літературної організації «Гарт» Василь Еллан-Блакитний висловив свої міркування щодо ситуації, яка склалася на літературній ниві.

Тут слід відійти від хронологічних рамок дискусії і спробувати проаналізувати власне цю ситуацію, у якій В. Блакитний вбачав «підстави для неспокою за можливість якогось ухилу, якогось неправильного повороту» [5, 41]. Адже, коли говоримо про всеохопність проблем, поставлених «літературною дискусією», постає питання, чому витоки цього процесу йдуть саме з літературної сфери, в чому полягала особливість літературних організацій та внутрішніх суперечок між ними. В Україні водночас існувало кілька спілок, найбільш впливовими серед них були: «Плуг»², «Гарт»³, Всеукраїнська асоціація пролетарських письменників, групи київських письменників «Жовтень», «Молодняк», «Ланка», «Молот». Згодом утворилася ВАПЛІТЕ⁴ (Вільна Академія Пролетарської Літератури). Найчастіше письменники були членами кількох спілок. Діяльність літературних об'єднань характеризувалася невизначеністю та мінливістю: в середовищі літераторів вирували творчі пошуки. Особливістю цього процесу було співіснування нових для української літератури напрямів (імажинізм, акмеїзм, футуризм, символізм) із традиційними формами.

На першому етапі дискусія між ними розгорнулася із приводу не так творчих, як організаційних питань. Більшість звинувачень було висунено проти «Плуга»; керівництво цієї організації звинувачували в «масовізмі», тобто в намаганні залучити якомога більше членів, що заважало якісному відбору, породжувало графоманство та призводило до зниження художніх критеріїв. «Могутній вчора та скомпрометований нами сьогодні славнозвісний масовізм є шкідливе явище» [8, 718], – саме такі закиди на адресу ідейно-теоретичної платформи Спілки селянських письменників робив від імені «Гарту» М. Хвильовий у циклах памфлетів: «Камо грядеши» (1925), «Думки проти течії» (1926), «Україна чи Малоросія?» (1926).

Одним із перших відгукнувся на звернення М. Хвильового засновник «Плуга» С. Пилипенко: «На самому Олімпі нової літератури не збудуєш. І він робітничо-селянського читача не задовольнить. Коли “Гарт” не хоче бути масовою організацією, хай не шкодить іншим і забирається на свій Олімп» [5, 138]. Власне йшлося про певний розподіл ролей між численними літературними організаціями: деякі позиціонували свій підхід як «елітний», а інші цілком задовольнялися великою кількістю учасників своїх зібрань. Це було якесь гарячкове з'ясування меж свого впливу на молодь та на читацький загал, певне творче змагання, у перебіг якого ще не втручалися жодні «арбітри». Отже, стосовно 1925 року можемо говорити про внутрішні (по відношенню до літературного життя) суперечності. Та згодом вони «переростають» свої межі. Із площини організаційних проблем, дотичних до літературно-просвітницької роботи, літературні диспути переходять до значно масштабніших завдань, що стосуються змісту і напрямку культурного життя України.

Внутрішня напруга в літературному середовищі зростала. Дискутанти вже активно зачіпали політичні питання – справді дискусійні та принципові, оскільки йшлося про шляхи розвитку національної культури в межах радянського суспільства, про її принципи та методи, проблему українізації пролетаріату, взаємин російської та української культур, обрання спільної ідейно-естетичної плат-

¹ Г. Яковенко (1892–1940) – письменник, автор повістей «Прапорщик Голобузенко» (1925), «Вербівчани» (1928), «Три елементи» (1930) і роману про колективізацію «Боротьба триває» (1931).

² «Плуг» – літературна організація селянських письменників, 1931 р. перейменована на Спілку пролетарсько-колгоспних письменників. Її заснував 1922 р. Сергій Пилипенко, журналіст, автор понад тридцяти книжок, колишній редактор фронтової газети «Український голос». Спілка «Плуг» ставила за мету об'єднати розпоршеність сил селянських письменників, ґрунтувала свою діяльність на ідеї тісного союзу революційного селянства із пролетаріатом, визначала своїм завданням поширення серед селянських мас України теорії нової соціалістичної культури.

³ «Гарт» – літературна організація пролетарських письменників, заснована В. Елланом-Блакитним у 1923 р. (до її складу входили Микола Хвильовий, Володимир Сосюра, Григорій Любченко). Статут визначав «Гарт» як «об'єднання пролетарських письменників України, котрі стремлять до створення єдиної інтернаціональної комуністичної культури, користуючись українською мовою як знаряддям творчості, поширення комуністичної ідеології та переборювання буржуазної, міщанської, власницької ідеології» [6, 172].

⁴ ВАПЛІТЕ (Вільна Академія Пролетарської Літератури) – літературна організація, заснована у листопаді 1925 р. у Харкові групою письменників (вихідців із «Гарту»), що «ідеологічно стояли на радянській платформі, духовно жили національними прагненнями і в творчості своїй прагнули до високої мистецької форми» [7, 94]. Президентом ВАПЛІТЕ було обрано Михайла Ялового, віце-президентом – Миколу Хвильового.

форми. Як бачимо, ці проблеми стосувалися всього спектра гуманітаристики 1920–1930-х рр.

Згодом ці суперечності трансформуються в радикальне питання М. Хвильового: «... Європа чи просвіта? Це одне із кардинальніших питань нашої доби ... в сьогоднішній літературі борються дві сили: перша – це та, яка орієнтується на Європу, друга – це та, яку використовує просвіта» [9, 661–662], орієнтацію на Європу протиставлено «просвітянському» руху. Стверджуючи, що «просвіта» є абстрактною категорією у психіці суспільства і виступає «консервативним чинником», а «Європа» є символом багатоговікового досвіду європейської цивілізації, він формулює знамените гасло «Геть від Москви!», адже «просвіта» в уявленні М. Хвильового асоціюється з Москвою. Відтак літератори, мабуть, спочатку неусвідомлено, опиняються на арені політичної боротьби. Партійні органи (через контрольовані ними засоби масової інформації) починають активно втручатись у «літературну дискусію», перетворюючи її на політичну, – керівна верхівка вже не могла не реагувати на зміну акцентів у цьому диспуті. Необхідність втручання стала для влади очевидною, коли у травні 1925 р. виявили лояльність, а дехто – і підтримку, щодо тез М. Хвильового [див.: 1]. Відомим став вислів Михайла Могилянского: «Вражіння від статті Хвильового подібне до того, ніби в кімнаті, де було так душно, що дихати було важко, відчинили вікна, і легені раптом відчували свіже повітря» [1, 43].

В українських журналах («Червоний шлях», «Прапор марксизму», «Войовничий матеріаліст», «Більшовик України») відразу ж з'явилася низка статей, авторами яких були і відомі філософи, і політичні та суспільні діячі – зокрема, Володимир Юринець, Андрій Хвиля, Євген Гірчак¹. Аналізуючи ці опуси (здебільшого колективні), мимоволі зауважуєш їх однотипність, схожість та надмірну пафосність: усі вони сповнені обурення, палких гасел і звинувачень. Їх публікація більше схожа на виконання партійного обов'язку, аніж на прагнення висловити свою теоретичну позицію. У вміщеній на сторінках часопису «Більшовик України» передовій статті із промовистою назвою «В болоті націоналізму» було зроблено своєрідний підсумок цих виступів: «Хвильовий викинув гасла, обґрунтував та захищав їх – орієнтацію української літератури і всього культурного процесу на Захід, відрив того й другого від братерських республік Союзу, в тому числі і від Росії,

негайну українізацію пролетаріату, відродив і модифікував теорію боротьби двох культур та теорію буржуазного відродження нації» [10, 5]. Аналізуючи зливу звинувачень, не можна не помітити поступової політизації гуманітарної сфери (і літератури, зокрема) та нагнітання ідеологічної напруги: спочатку йшлося про конфлікт європейських і російських тенденцій у розвитку української культури, потім акцент змістився на теорію боротьби двох культур², а згодом прибічників Миколи Хвильового звинувачували навіть у тяжінні до виходу України з СРСР.

Стосовно західноєвропейського спрямування розвитку української культури та відмежування шляхів її розвою від російської розгорнулися масштабні дебати. Свою власну позицію щодо цього М. Хвильовий, як незмінний детонатор гострої критичної полеміки, виклав у збірці памфлетів «Україна чи Малоросія?» [8], запрошуючи до дискусії таких, кажучи його словами, «славетних і бездоганих марксистів» [8, 715], як Володимир Юринець та Андрій Хвиля. Спробуємо пильніше придивитися до постатей опонентів М. Хвильового та відтворимо найважливіші моменти згаданої суперечки.

Можна припустити, що активні опоненти М. Хвильового в цій запальній суперечці були обрані (чи делеговані) керівною верхівкою зовсім не випадково. В. Юринець на той час мав репутацію загартованого філософа-марксиста (до того ж європейськи освіченого: закінчив Віденський університет), який уже мав досвід зіставлення європейських здобутків із загально-марксистською концепцією³. Його «шановну ерудицію» [8, 717] в гуманітаристиці визнавав навіть сам М. Хвильовий, звертаючись до В. Юринця, як до «історика всесвітньої літератури» [8, 717]. Андрій Хвиля (Олінтер) обіймав високу посаду – завідувача відділу агітації та пропаганди ЦК КП(б)У (з 1933 р. – заступник народного комісара освіти УРСР), а отже, ідеально підходив на роль критика «від керівництва».

Розпочалося це, певною мірою показове, теоретичне дійство з газетних публікацій, спрямованих проти оприлюдненої позиції деяких діячів ВАПЛІТЕ (Миколи Хвильового, Михайла Ялового, Олеса Досвітнього). У статті В. Юринця «З нагоди літературної дискусії» читаємо: «Наша революція, наше соціалістичне будівництво дає нам тисячу сюжетів, що своєю глибиною, широтою шкали, грандіозністю перевищують усе, що дала нам, що може дати буржуазна Євро-

¹ Прикладом таких праць є розвідки Є. Гірчака «На два фронти в боротьбі з націоналізмом» (Х., 1927), С. Щупака «Боротьба за методологію» (Х., 1933), В. Юринця «Новий ідеологічний маніфест українського фашизму» (Х., 1930).

² Творцем «теорії боротьби двох культур» вважають партійного і державного діяча Дмитра Лебідя. Він стверджував, що через історичні обставини культура міста – російська, а культура села – українська. Постійно відбувається боротьба цих двох культур – нижчої (сільської) та вищої (міської). Ця теорія передбачала перемогу зросійшеного українського міста над селом.

³ Тут ідеться, зокрема, про дослідження ним філософії Е. Гуссерля («Едмунд Гуссерль», 1922), естетики І. Канта («Естетика Канта в марксистському освітленні», 1927), зіставлення філософії З. Фрейда з марксизмом («Фрейдизм і марксизм», 1924).

па» [11]. У запалі професор Юринець проголошує: «Доволі вже нам Європи. Доволі європеїзації України!» Це було більше схоже на набір стандартних лозунгів та закликів, аніж на конструктивну критику науковця. У цьому ж руслі продовжує дискусію низкою газетних статей «Про наші літературні справи» [12] і А. Хвиля, якому «страшенно бракує Юринцевої всесвітньої начитаності» [8, 719]. Хвильовий відповідає: «Відкіля це видно, що доволі Європи, коли ви її й досі не розумієте?» [8, 731].

Чи справді «не розумів Європи» професор Володимир Юринець? А може все ж таки справа в іншому – він повинен був вправно виконати свою роль ерудованого опонента? Адже саме в цьому полягала суть теоретичної критики тієї доби: спиратися не стільки на власне розуміння проблеми, скільки неодмінно узгоджувати свою точку зору з утвердженим ідеологічним курсом. І найбільший трагізм гуманітаріїв того часу полягав у відсутності вибору: чи то говоримо про теми досліджень, чи про якісь оцінкові твердження, чи, зрештою, про сферу зацікавлень. Діячів 1920–1930-х років часто характеризують як «адептів марксизму». Чи були б вони такими ж свідомими марксистами, якби розгортали свою діяльність в інший час? Тому можемо говорити про розмежування понять «марксизм як теорія» та «марксизм як ідеологія»: більшість представників української радянської еліти були свідомими марксистами як теоретики; а марксистську ідеологію втілювали у життя «вожді» (які власне такими теоретиками не були). У такому протистоянні сильної ідеології та теоретичної сили і творився феномен марксизму як панівного соціального явища.

Згодом В. Юринець, відійшовши від засад «партійно-обов'язкової» критики, друкує в часописі «Червоний шлях» відмінну від попередніх опусів статтю «Хвильовий як прозаїк» [13], у якій постає вже як літературний критик, а не як партійний діяч. Якщо абстрагуватися від негативного забарвлення (як же можна було інакше – статтю було опубліковано невдовзі після «газетних» нападів на Хвильового), запальних апелювань до марксистських догм¹, дискусійного пафосу, то можна викристалізувати й позицію самого Юринця. Зокрема, він зауважує і віру Хвильового у прогрес, і замилювання природою, яку «він бачить очима дитини» [13, 268]. Навіть ознаки західноєвропейської тенденційності творів письменника не викликають у нього надмірного обурення. Звичайно, певна негація присутня, але вона вже є чистою формальністю: ри-

су мопасанізму визначено «не для проповіді, а як певну цікаву рису...» [13, 262]; ключем до розуміння внутрішньої динаміки творчості Хвильового є його тяжіння до стихійності природи, яка «золотим усміхом має заколисати поранене серце» [13, 268]. Оцінюючи оповідання «Я» як «психічну помилку», В. Юринець ладен її вибачити, адже «... тут життя загортається в легкий, прозорий серпанок мрій» [13, 268]. І взагалі, завершує критик, «нове життя побачить нарешті небуденний талант Хвильового» [13, 268].

То де ж він був «справжній»? У своїй анкеті на запитання щодо найбільш «спорідненої» для себе царини він зазначив саме літературну [14, 4]. Якщо взяти до уваги низку інших літературознавчих праць В. Юринця, присвячених творчості В. Винниченка, П. Тичини, М. Бажана, молодій українській літературі в цілому, не можна не побачити його глибокої зацікавленості саме цією сферою: «Література – це дуже висока форма ідеології, яка пов'язана з базисом не безпосередньо, а через цілий світ опосередковуючих моментів» [15, 48]. Філософський підхід до проблем літератури досить своєрідний – Юринець ніби намагається поєднати ідеалістичні філософські вчення з марксизмом-ленінізмом, і в його літературознавчих працях ця суперечність світогляду виявляється особливо виразно. «Я мрію про час, коли марксизм-ленінізм як теорія в її чудовому мереживі думки зробиться справжньою зброєю, власністю наших письменників, потрібним повітрям, де переломлюватимуться всі історичні перспективи...» [16, 116]. Особливого виокремлення заслуговує, без сумніву, його монографія про Павла Тичину [17]. Аналіз цього ґрунтового дослідження творчості поета, на нашу думку, повинен стати предметом окремої уваги сучасних літературознавців.

Повертаючись до теми «літературної дискусії», зауважимо, що перебіг подальших подій (уже з кінця 1926 р.) був досить прогнозований. Було утверджено уявлення про партійне керівництво творчим процесом, літературу розглянуто як «гвинтик і коліщатко» загальнопролетарської справи, широкого сприяння набули ідеологічно витримані, хоча й безталанні твори. «Пролетаріат, і ... він у цьому має цілковиту рацію, виявився зовсім байдужим до інтелігентного поетичного блуду словотворчості», – писав один з ідеологів боротьби проти дискусійності в літературі професор Рожіцин¹. Відому «трійку» членів ВАПЛІТЕ (М. Ялового, М. Хвильового та О. Досвітнього) за допомогою політичних цыку-

¹ У вступі до своєї статті В. Юринець приділяє велику увагу аналізу критеріїв цінності пролетарської літератури, яка залежить від того, «чи побільшує вона силу пролетаріату, чи зав'яже вона в його збірній психіці нові вузли, створює нові ядра кристалізації, які допоможуть йому виконати велике історичне діло: створити новий тип вільного робітника» [14, 256], бо «література – це суворя спроба й критика історії і історія є останній критерій її дійсності або недійсності» [14, 255].

вань та жорстких обвинувачень було загнано у стан теоретичної і суспільної ізоляції. Як свідчення дієвості методів комуністичного режиму, в газеті «Вісті» опубліковано відкритий лист [18], у якому згадані літератори визнають помилковість своїх позицій. Іще через рік Микола Хвильовий зізнаватиметься навіть у здійсненні замаху на комуністичну ідеологію². Стосовно цього досить цікавим є такий момент. Члени письменницької організації ВАПЛІТЕ виключили зі свого складу Ялового, Хвильового та Досвітнього. Здавалось би, все досить зрозуміло, але тут ця історія набуває нового розвитку. До комуністичної фракції ВАПЛІТЕ звертається А. Хвиля (той, який нещадно критикував погляди Хвильового, і отримав чимало гострих відповідей у статті «Україна чи Малоросія?») з вимогою пояснити, чому без жодних мотивів виключено зазначених осіб, комуністів-членів партії (!) зі складу організації. Це питання розглядали навіть на засіданні ЦК КП(б)У, у протоколі якого (із грифом «Цілком таємно») було прийнято рішення «вказати на неправильність

вчинків фракції Вапліте по питанню щодо виключення товаришів Хвильового, Досвітнього та Ялового зі складу Вапліте, не погодивши це питання та не одержавши санкції на виключення від ЦК»³. Невже й справді партійне керівництво зацікавила подальша доля головних дійових осіб «літературної дискусії»? Мабуть, потрібен був ще якийсь час (після публічного «розкаяння»), щоб увага до проблем «літературної дискусії» послабла, а її учасники непомітно «загубилися» б серед широких просторів суспільного-політичного життя кінця 1920-х років.

Але всіх учасників цієї теоретичної полеміки доля все одно зводить, незалежно від того, які позиції відстоював той чи інший науковець. Засліплення червоною утопією, що охопило цілу генерацію української інтелігенції, перетворило її на покоління «розстріляного відродження». Нездійсненність надій, нереалізованість мрій, обірвана теоретична потенція – це те, що об'єднало цих діячів у своєрідній «братській могилі», над якою як монумент височів монолітний камінь комуністичного режиму.

1. Шляхи розвитку сучасної літератури. Диспут 25 травня 1925 р. – К., 1925.
2. Справка Оргинстра ЦК КП(б)У, уполномоченных ЦК КП(б)У о состоянии работы научно-исследовательских институтов ВУАМЛИН... – Центральный державный архив громадських об'єднань України. – Ф. 1. – Оп. 20. – № 6221.
3. Яковенко Г. Про критику й критиків в літературі / Г. Яковенко // Культура і побут (додаток до газети «Вісті ВУЦВК»). – 1925. – № 17 від 30 квітня. – С. 2.
4. Хвильовий М. Про «сагану в бочці», або графоманів, спекулянтів та інших «просвітян» / М. Хвильовий // Культура і побут (додаток до газети «Вісті ВУЦВК»). – 1925. – № 17 від 30 квітня. – С. 2.
5. Шляхи розвитку української пролетарської літератури. Літературна дискусія (1925–1928): збірник матеріалів. – Х., 1928.
6. Статут літературної організації «Гарт» // Гарт. Альманах перший. – Х., 1924. – С. 172–174.
7. Статут Вільної Академії Пролетарської Літератури // Вапліте: зошит перший. – Х., 1926. – С. 94–96.
8. Хвильовий М. Україна чи Малоросія? / М. Хвильовий // Хвильовий М. Новели, оповідання, повість. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 715–754.
9. Хвильовий М. Думки проти течії / М. Хвильовий // Хвильовий М. Новели, оповідання, повість. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 652–690.
10. В болоті націоналізму // Більшовик України. – 1928. – № 4. – С. 4–21.
11. Юринець В. З нагоди літературної дискусії / В. Юринець // Комуніст. – 1926. – 16 квітня. – С. 3.
12. Хвиля А. Про наші літературні справи / А. Хвиля // Комуніст. – 1926. – 20, 22, 24 квітня. – С. 2–3.
13. Юринець В. Хвильовий як прозаїк / В. Юринець // Червоний шлях. – 1927. – № 1. – С. 253–268.
14. Справа Юринця В.О. – Центральный державный архив вищих органів влади України. – Ф. 166. – Оп. 12. – Спр.8902.
15. Юринець В. Значення Плеханова для марксистської соціології мистецтва / В. Юринець // Молодяк. – 1927. – № 5. – С. 44–49; № 6–7. – С. 62–75.
16. Юринець В. До проблеми соціалістичної культури (вступ до книги «Микола Бажан») / В. Юринець // Червоний шлях. – 1930. – № 2. – С. 106–118.
17. Юринець В. Павло Тичина / В. Юринець. – Х.: ДВУ, 1928.
18. Заява групи комуністів-членів ВАПЛІТЕ // Вісті. – 1926. – 4 грудня. – С. 2.

Yaryna Yurynets

FROM THE HISTORY OF UKRAINIAN LITERARY AND PHILOSOPHICAL DISCUSSIONS OF 1920, OR VOLODYMYR JURYNETS VS MYKOLA HVYLIOVYJ

Addressing to the original publications the author recovers the key moments in the history of famous “literary discussions” of 1920-ies in Ukraine that engaged and manifested all disputes within general discourse of humanities of those years.

¹ Згадану статтю знаходимо в газеті «Комуніст» (№ 848 від 22.06.1922).

² Про це пише відомий дослідник-літературознавець Микола Жулинський (див.: Жулинський М. Із забуття – в безсмертя (сторінки призабуті спадщини) / М. Жулинський. – К.: Дніпро, 1990).

³ Цит. за: Ваплітський збірник / Упор. Юрій Луцький. – Oarville, Ont.: Видання Канадського інституту Українських студій; Видавництво «Мозаїка», 1977. Упорядник цього збірника послуговується матеріалами архіву Аркадія Любченка. (Див.: Arkadii Liubchenko Archive. Ukrainian Language Catalog [Electronic resource]. – Mode of access. – <http://www.utoronto.ca/elul/Liubchenko/liubarchive-ukr.htm>) – Title from the screen).